

Türkiye’de Mühendis Mimar Profili-2

Elk. Elo. Müh. Dilek Cerit
dilek.cerit@emo.org.tr

Bültenimizin Eylül 2009 sayısında yer alan yazıda da ifade edildiği gibi, Oda kayıtları ve YÖK istatistikleri üzerinde yapılan çalışmalar 2003 sonu ve 2004 başı itibarıyla Türkiye’de 446.288 mühendis, mimar ve şehir plancısı (MMP) bulunmaktadır ve bunların neredeyse yarısı yüzde 55,2’si (246.298) meslek odalarına kayıtlıdır. Buna ek olarak konuya Elektrik Mühendisleri Odası için bakıldığında yüzde 44,8’lik bir üye oranı, yani **57.755 Elektrik mühendisinden 25.875’inin odaya kayıtlı olduğu** görülmektedir. Üye sayısı en fazla olan Odalar sırasıyla İnşaat, Makina, Mimarlar Odası ve Elektrik Mühendisleri Odası’dır.

Yapılan araştırmada yöneltilen bazı sorulara ve bunların yanıtlarına bakalım;

“Öğrenim gördüğünüz mühendislik mimarlık dalı en çok istediğiniz dal mıydı?” sorusuna elektrik, makine ve inşaat mühendislerinin %75’inden fazlası “Evet, en çok istediğim daldı” yanıtını vermiştir. Jeofizik, maden ve meteoroloji mühendislerinde ise aynı yanıtın yüzdelik oranı oldukça düşüktür (yaklaşık %35).

Mesleğe başlanan yıllarda

eksikliği duyulan konularla ilgili elektrik mühendislerinin verdiği yanıtlar şöyledir;

- Uygulama (pratik) eksikliği %73,7
- İşletme yönetimi bilgi eksikliği %58,3
- Yabancı dil eksikliği %55,5
- Teorik bilgi eksikliği %52,7
- Meslekte bilgisayar uygulamalarıyla ilgili bilgi eksikliği %49,5
- Toplum ve insanla ilgili bilim dallarında bilgi eksikliği %43,8.

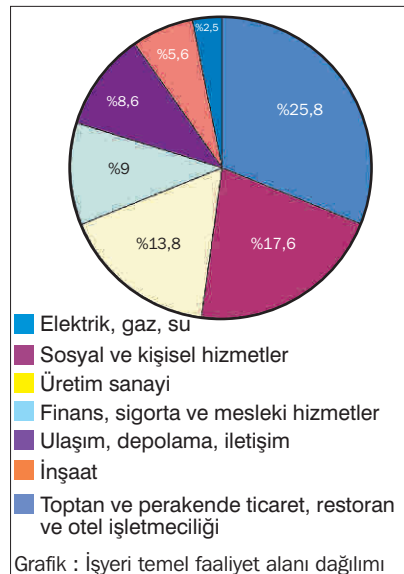
Günümüzde mühendis/ mimar/ şehir plancıları arasındaki **artan işsizliğin nedenleri** olarak; “mesleğe giren kişi sayısında artış” ve “yatırım sorunu” ortaya çıkarken, bu seçenekleri “az gelişmişlik” ve

“tekelleşme” gibi daha yapısal sorunlara gönderme yapan değerlendirmeye cümleleri izlemektedir.

Elektrik mühendislerinin **“İşyerinizin temel faaliyet alanı nedir?”** sorusunun yanıtı grafikte belirtildiği gibi olmuştur.

Farklı büyüklükte ve değişik iş alanlarındaki işyerlerinde çalışan MMP önemli büyüklükteki bir kesimi (%42’si) “açık görev tanımım var, ama bunun dışında kalan işleri de yapıyorum” derken, %20,7 büyüklüğündeki bir kesim ise “açık bir görev tanımım yok” diyor. İş bölümünün tam tanımlandığı ve tanımlanan işbölümünün uygulandığı işyerlerinde çalışan mühendis-mimarların oranı %30,7 olarak gerçekleşmiştir.

Çalıştıkları işyerlerinde MMP’lerin üstlendiği en yaygın yönetim görevi **“Teknik ara kademe yöneticiliği”** oluyor ve bu görev de en yüksek oranda maden, makine ve inşaat mühendisliği alanlarında görülüyor. “İşyeri sahibi/ortağı” oluştan kaynaklanan yönetim görevi MMP’ler arasında %16,9’luk bir ağırlıkla ikinci sırada yer alan yöneticilik konumunu tanımlıyor. Bu yönetim görevi inşaat, makina ve elektrik mühendisliği içinde ağırlık kazanıyor.

Çalışan MMP'den işi ile ilgili kaygı duyanların oranı %31,9'a ulaşırken, duyulan kaygının kaynağında "düzenli/tatmin edici ücret alamama" yatıyor. "Düzenli iş almama" şeklinde ifade edilen ve buna eklenen "işyerinin kapanması" kaygıları, işsizlik korkusunu gündeme taşıyor. Yaklaşık her üç mühendis-mimardan birinin böyle kaygılarla iş yaşamlarını sürdürüyor olmaları, üçte ikilik kaygı duymama oranını etkisizleştiriyor.

Çalışan elektrik mühendislerinin %84,2'si ücretli-maaşlı olarak çalışıyor, %15'i ise kendi hesabına çalışıyor. Ücretli-maaşlı çalışan mühendis-mimarların oranı erkekler arasında %78,7 iken kadınlar arasında bu oran %93,6'ya yükseliyor. Dolayısıyla bir işyerinin ortağı ya da sahibi olarak "kendi hesabına çalışmak" önemli bir ağırlıkla erkeklerin tercih ettiği bir çalışma biçimi olarak görünüyor. Ayrıca bu çalışma biçiminin oransal olarak düşük ya da yüksek düzeyde kalması, meslek dalıyla da doğrudan ilişkiler ortaya koyuyor. Örneğin inşaat mühendislerinin yüzde 39,1'i "kendi hesabına çalışıyor" iken, meteoroloji mühen-

dislerinde bu oran binde 5 olarak gerçekleşiyor.

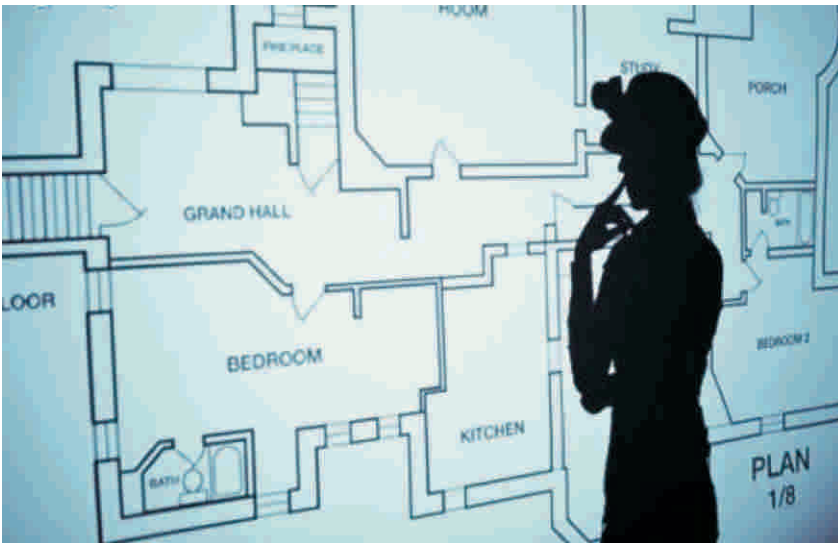
Ücretli – maaşlı çalışanlara yöneltilen "**Son bir yılda ücretinizi-maaşınızı alamadığınız ay oldu mu? Evetse en uzun kaç ay alamadınız?**" sorularına verdikleri yanıtların dağılımı şöyledir; ücretli – maaşlı çalışanlar bir işte çalışan toplam MMP'lerin %81'ini oluşturmaktadır. Bu kesimin %92,2'si belirli süre ücret/maaş alamama gibi bir durumla karşılaşmadıklarını belirtiyor (bu oran elektrik mühendisleri için %95). Böyle bir durumla karşı karşıya kalanların oranı %5,2 (elektrik mühendislerinde %2,1) olarak gerçekleşiyor ve bu kesimin %3,4'lük büyük grubu (elektrik mühendisleri için %1,5) en çok iki aylık bir dönemde böyle bir sorunla karşılaştıklarını belirtiyorlar.

MMP'lerin çalıştıkları işyerlerinin %40,4'ünde fazla mesai uygulaması yapılırken, fazla mesai ücretinden yararlanan MMP oranı ise %21,6 olarak gerçekleşiyor. Fazla mesai ücreti alan MMP'lerin oranı elektrik, meteoroloji ve makine mühendisliğinde (sırasıyla 34,7– 29,3–24,2) en yüksek oranlarına ulaşıyor.

Ücretli – maaşlı çalışan

MMP'lerden %43,5'lik bir kesiminin çalıştığı işyerlerinde örgütlü sendikaya rastlanıyor ve burada çalışanların yarıdan azının (%43,5 içinde %19,1'i) sendikaya üye olduğu anlaşılıyor, bu oran elektrik mühendisleri için %37,3 içinde %12,3 olarak verilmiştir. Sendika üyelik oranı en yüksek olan MMP sırasıyla jeofizik (%51,7), ziraat (%30,8), meteoroloji (%25,3) mühendisliği ve peyzaj mimarlığı (%20,4) şeklinde öne çıkıyor. "**Mühendis – mimarlar sendikalarda yer almalı mıdır?**" sorusuna MMP'lerden "%20,5'i fikrim yok", "%23,1'i hayır yer almamalıdır", "%49,5'i evet yer almalıdır" demiştir. Yer almasını düşünenler ise "**hangi tür sendikalarda?**" sorusu için; %24,7'lik bir kesim sadece MMP'na ait sendikalarda, %15,9'luk bir kesim sadece teknik elemanlara ait sendikalarda, %9'u kamu çalışanları sendikalarında, %3,3'ü işçi sendikalarında yanıtını vermiştir. Ücretli – maaşlı çalışan elektrik mühendisleri "**Çalıştığınız işyerinde toplu iş sözleşmesi yapılıyor mu? Siz yararlanıyor musunuz?**" sorusunu "%18,4 ile hayır yapılmıyor", "%26,2 ile fikrim yok", "%45,5 ile evet yapılıyor" diyerek, bunlardan %20,9'u yapılan toplu iş sözleşmesinden yararlandığını, %24,6'sı ise yararlanmadığını ifade ederek yanıtlamıştır.

TMMOB'a bağlı 8 oda kapsamındaki kesim için "Kişisel olarak aylık geliriniz ortalama ne kadar?" sorusunun yanıtı şöyledir; genel dağılım açısından bakılacak olursa; MMP'lerin %15,6'sı 999 TL ve daha az aylık gelir elde ederken, %12,8'lik bir grup ise 2500 TL ve daha üstü aylık gelire sahip olarak verilmiştir. 8 MMP grubu karşılaştırmalı olarak

ele alınacak olursa, meteoroloji mühendisleri en düşük, elektrik ve inşaat mühendisleri en yüksek aylık gelire sahiptir denebilir.

Meslek Odası ve TMMOB'ye ilişkin sorular bölümüne bakıldığında; 8 oda kapsamında TMMOB'ye bağlı meslek odasına üyelik konusunda, Genel'de %50 üye oldum, %48,1 üye olmadım, elektrik mühendislerinde ise %42,9'u üye oldum, %55,8'i üye olmadım yanıtları verilmiştir. Üye olma nedenleri üç grupta toplanmıştır;

- Mesleki nedenler %72,7 (mesleki gelişme/iletişim/çözüm ve dayanışma),
- Zorunluluk %30,3 (mezunların mühendislik işlerini yapabilmesi için),
- Örgütlülük %10,3 (toplumsal/siyasal/ekonomik ya da mesleki sorunlarda dayanışma).

MMP'lerin %36'sı meslek odalarının kendileriyle olan iletişimini yeterli, %28,2'si yetersiz bulmuş, %27,1'i hiçbir iletişimi olmadığını ifade etmiştir. Meslek odasının web sayfasına hiç girmediklerini söyleyen veya soruya yanıt vermeyenlerin oranlarına bakıldığında, oda üyesi olsun olmasın, meslek odası sitesini ancak iki kişiden birinin kullandığı sonucuna ulaşıyor. Siteyi kullanan her beş kişiden de ancak ikisi ayda bir ya da birkaç kez meslek odasının sitesine girdiğini belirtiyor.

Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde yaşanacak olumlu gelişmelerin ilk üçü, "Ürün ve hizmet standartları iyileşir, günlük yaşama ilişkin düzenlemeler gelişir / kişisel hak ve özgürlükler artar / demokrasi gelişir" şeklinde ifade edilen görüşlerdir. Bu görüşlerin ilki kitlenin

%38,9'u, ikincisi %36,5'i, üçüncüsü ise %26'sı tarafından belirtilmiştir.

AB'ye girişle ilişkili olarak en çok belirtilen ilk üç olumsuz görüş "Avrupa'ya bağımlılığımız artar", "değerlerimizden taviz veririz", "Türkiye'nin sömürülme düzeyi artar" görüşleridir. Bu görüşlerin belirtilme düzeyleri sırasıyla %32,4, %30,3 ve %30,3 olarak gerçekleşmiştir.

Mühendislik – mimarlık dalları ayrımında AB'ye giriş konusuna bakıldığında; meteoroloji ve jeofizik mühendislerinin olumlu görüş belirtme oranlarının ortalamasının üzerinde, olumsuz görüş belirtme oranlarının ise ortalamasının altında kaldığı gözleniyor.

Mühendis – mimarların **Türkiye'deki özelleştirmeler** hakkındaki görüşleri şöyledir; araştırmada mühendis – mimarlar özelleştirme sorusuna %17,8 oranıyla ya yanıt vermiyor ya da fikri olmadığını beyan ediyor. Özelleştirmeden yana görüşlerini "devlet işletmeleri verimli çalıştırılmıyor, hazineye yük oluyor bu nedenle özelleştirilmelidir / özelleştirme ancak KİT'lerin gerçek değerleriyle satılmasına hizmet edecekse iyi bir şeydir" şeklinde ifade edenler araştırma kitlesi içinde %53,5 düzeyine ulaşıyor.

Özelleştirmeyi emekçi sınıflardan sermayeye para aktarma ya da neoliberal politikaların bir dayatması olarak görenlerin 8 oda kapsamındaki mühendis – mimarların %15'i (%5,8 + %9,2) oranında olduğu görülüyor. Buna karşın, özelleştirmeye "KİT'ler ekonomimizin gelişmesi için gereklidir, özelleştirilmemelidir" anlayışıyla karşı çıkanların oranı ise %13,6 olarak gerçekleşiyor.

Ağırlıkları özelleştirmeden yana olan mühendis – mimarların küreselleşmeyle ilişkili en çok katıldıkları görüş "küreselleşme teknolojik gelişmelerle hızlanan bir süreçtir; gerekli müdahaleleri yapanlar bu süreçten yararlanırlar" (katılanların oranı %54,9) fikrinde odaklanıyor. Görüşe katılanlarla katılmayanlar arasında önemli bir farkın olduğu bir başka ifade ise "küreselleşme uluslararası sermayenin yararına bir tercihtir; zenginleri daha zengin, yoksulları daha yoksul yapan bir süreçtir" (katılanların oranı %45,7) yaklaşımını ortaya çıkarıyor.

Mühendis – mimarların **küreselleşme ve siyaset** hakkındaki bazı değerlendirmelere katılma dağılımları şöyledir; mühendis – mimarlara ilişkin değerlendirmelere "toplumu daha iyiye götürmenin yolu siyasetten geçer, bunun da tek yeri Meclis değildir" cümlesine verilen yanıtlardan hareketle son nokta konabilir. Araştırma bulgularına göre siyaset – meclis ilişkisinin irdelendiği yukarıdaki görüşe katılanlar araştırma kitlesinin yaklaşık üçte biri (%33,5) iken, geride kalan üçte ikilik kesim de kendi içinde ikiye bölünüyor. Siyaset – meclis ilişkisi konusunda görüş belirtmeyen ya da belirtemeyenler (%38,4) ve görüşe katılmayanlar (%28,1) şeklindedir. Bu sonuç irdelenmesine bakarken, mühendis – mimarların kabaca %30'unun bir dernek, vakıf ya da siyasi parti üyesi olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Profil araştırması ile ilgili daha farklı konularda inceleme yapmak için www.tmmob.org.tr adresinde yer alan geniş kapsamlı araştırmaya ulaşma olanağı bulunmaktadır.